





օրերին՝ առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև երեկ-վայ 1-ը, իսկ կիրակի օրերին՝ ժամը 9-ից մինչև 12-ը:

Ինչպէս յայտնի է, հիւանդանոցը արդէն ունի առանձին բժշկի (տեղացի երիտասարդ բժ. Յար. Այվազեան), մի ուսուցիչ և 4 մանկապաններ: Այս մանկապանները աղքատ հիւանդանոցի համար ձրի են, իսկ միջոց ունեցողները վճարելու են ամսական 15 ռուբլի մի վճար, որ չափազանց է և տանքը համար էլ ձեռնարկ: Հիւանդանոցի ընդունելութիւնը բժշկի մօտ՝ չքաւորների համար ձրի է, իսկ միջոց ունեցողները կամաւոր տուրք պէտք է տան: Բացի այս բոլորից հիւանդանոցը ունենալու է և մի մանկապանութիւն, որը մինչև այսօր դեռ չէ ընտրված:

Հիւանդանոցի շինութիւնը գտնվում է քաղաքի նոր մասում, Փոքիսով գետի աջ ափի վրա, քաղաքային ուսումնարանի կողքին, որը առողջապահական տեսակետից բաւական լաւ է յարմարաւոր տեղ էլ: Հիւանդանոցը բաւական գեղեցիկ է յարմար շինութիւն է, բաղկացած է մօտ 10 սենեակներից, որոնցից 2-ը յատկացած են հիւանդներին, մէկը բժշկի ընդունարանն է, մէկ դահլիճ—հիւանդների հաւաքատեղի, մէկ դիմարան, մէկ գործիչների պահեստատեղի և հիւանդների վերջերը օգտնարան տեղ է և այլն: Իսկ ներքին յարմար կայ սառնատուն և այլն: Ունի ընդարձակ բազ, որը զարդարված է գեղեցիկ ծաղիկներով և բոյսերով:

Մի այսպիսի հիմնարկութիւն Ախալքալայի պէտ խեղճ քաղաքում գրեթե բերելը դժուար է և դա պատիւ է բերում մեր քաղաքային վարչութեան և շինութեան մասնագետների անդամներին: Առանձնապէս այս գործում մեծ աշխատութիւն և պատշաճութիւն ցոյց տուեց քաղաքի ատաղ պ. Գ. Մովսիսեան և մասնաժողովի անդամ՝ Նուսրա Գ. Քուլուբեան, որոնք ամեն միջոց և եռանդ գործ դրին այդ անհրաժեշտ հիմնարկութիւնը Ախալքալայում գրեթե բերելու համար:

Ինչպէս ասացի, հիւանդանոցում պահվելու է մի մանկապանութիւն, իսկ պէտք է կանոնաւոր մանկապանութիւն կարիքը քաղաքում չափ մեծ է և չգալի: Ամբողջ քաղաքում չը կայ մանկապանութիւն և մեր ժողովուրդը դժուար է մի ջանք տեղական աղէտ ինքնակոչ, ստամբների ձեռքին ձիւղ է, թէ և կան մի թէ երկու ուսուցիչ մանկապանութիւններ (մէկը գաւառային), բայց նրանք էլ միայն օտարձանաւորների և բարձր դասարանների համար են գործում, իսկ հասարակ դասակարգին անմատչելի են: Ուրեմն այսպիսի պայմանների

ներքինների ժողովածու, զանազան ժամանակների պեղումներից հաւաքած, ի միջի այլոց հնութիւններ և Պատմից, որ Գեօթիկ բերել է իր հետ Բալթիայից: Մի այլ տեղ տեսնեց բաղնիքի իրերի մէջ առանձին դասարանով և ուսուցիչներով շքանշանների կազմակերպումը՝ վերջապէս ամառը Գեօթիկ կարիքները: Ամեն բան իր նախնական վիճակի մէջ՝ սեղան, աթոռներ, ժամացոյց, գրիչ ու թանաքաման և այլն: Սենեակի հիւսիսային պատի մօտ դարաստ էին բաղնիքի հաստափոր, գիտնական գրքեր, աշխարհագրական քարտեզներ: «Այստեղ է գրել Գեօթիկ իր «Ճանաչութիւն» երկրորդ մասը—առաջ մեզ ուղեցոյցը,—նա ինքը չէր գրում,—շարունակեց նա—այլ թելագործ էր և իր քարտուղար էլեքերմանը՝ Գեօթիկ լաւ բարեկամներից մէկը, գրի էր առնում: Կարեւորի ձախ կողմում ընկած էր Գեօթիկ նշնշարանը և նրա մէջ դրած մանկան անկողինը, ուր մեծ մարդը իր վերջին շունչն է փչել: Մի այլ սենեակում տեսնեց մի հակայական իւզանկար, որ պատկերացնում էր Գեօթիկ մահվան վերջին րոպէները: Իր սիրտուն հարձը ընկած ոտները, ձեռքն է համարում: Հետոյից հողում են Գեօթիկ դէմքին լոյսի ճաճանչափայլ շողերը: Նկարի տակ մակագրված է Գեօթիկ իմաստութեան դեպիքը. «Mehr Licht» (Աւելի լոյս): Սակայն աւելի գիւթիչ ու օրտաւար էր, երբ մենք մի փոքրիկ սենեակում տեսնեց Գեօթիկ մարմնացած արձանը և խուսուր, լալանաւոր դէմքով ձեռքին բռնած Շիլլերի գանգը, իր օրգինի կազմութեամբ Արձանի տակ կարգում ենք Գեօթիկ խօսքերը. «Geheim Gefäss! Orakelsprüche spendend. Wie bin ich werth dich in der Nand zu halten?» («Որքան արժէք ունեմք, որ աստուածային պատգամներ է հաղորդում: Ո՞րքան արժանի եմ ես, զեղ իմ ձեռքում պահելու»):

Դուրս գալով այդտեղից, չափացինք բանաստեղծ զոյգի գերեզմանատունը: Ընդարձակ, գեղեցիկ մարդագետների վրա փոխված են վայ-

մէջ որքան անհրաժեշտ և նպատակայարմար է, որ շուտով մեզանում ընտրվի տեղական լեզուներին և բարձրին ծանօթ մանկապանութիւն: Դրա վրա հրաւիրում ենք քաղաքային վարչութեան և բժշկի ուշադրութիւնը:

Խ. Ղ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՆԻ

Շիրակի և Փամբակի զանազան տեղերից օտարացած մեր տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ օգոստոսի 18-ին գիշերը ընդարձակ տարածութեան վրա փոթորիկ է եղել և օդը ցրտել է: Թիֆլիսի մօտ քամիների պատճառով մնացել էին Նաւթլուղի մօտ հետադարձական թեւերը և այդ պատճառով երկաթուղու գնացքը օտարված է եղել երկու ժամ ուշանալով: Օդը ամեն տեղ զգալի կերպով ցրտել է:

Մեզ հաղորդում են զանազան քաղաքներից, որ Բաքիի մահվան տառնալիցամեակի առիթով ցանկութիւն ունեն երեկոյթների և հոգեհանգիստների միջոցով յարգել հանգուցեալի յիշատակը:

Պաշտօնաւոր կամ ուրիշ խօսքով ասած՝ գրական գործերը մեծ քաղաքներում թիւններ են տեսնում: Ռուսաստանի սահմաններում Մարդիկ շատ անգամ վերցնում արտատպում են ուրիշի գրութեանը առանց հեղինակի կամքի հարցնելու: շատ անգամ էլ աւելի հեռու են գնում և գրութեանը տակ իրանք սեփական անունը չընում: Այս մի այդպիսի քաղաքներում կատարվել «Виржевая Вежомости» թերթի էջերում: Գողգարված է յայտնի հեղինակ Պետր Վենբերգի մի ոտանաւորը: Այդ գողգարվածը բացվելուց յետոյ յիշեալ թերթի խմբագրութեանը ներդրում է խնդրում, հետեւալ տոմարը գրելով. «Շատ ցաւում եմ, որ մեր թերթի էջերում թոյլ ենք տուել գողգարված աղագրող Պետր Բաւեմիչի Վենբերգի բանաստեղծութիւնը: Պաշտօնաւոր հեղինակը մասախմբագրատուն և ցոյց տուեց իր այնտեղ, որի վրա գրված էր—Լիւսիւսի Տկալուկ Սլաւին, քարտուղար «Вакансия Извѣстия»-ի... Նա երկուստեք մարդ էր... Դժբաղդաւոր շատ չափ են այդ արեւտով պարագր երբեք տառադրներն ու նոյն իսկ հասակաւորները:

Թիֆլիսի նախնադաստեղ ուղարկեց քաղաքային վարչութեանը օտարին Նաւթլուղի ընտանիքի ինչորեքը, որոնք միջոցաւորում են քաղաքային շրանցից շուր անցկացնել օտարին Նաւթլուղ, որովհետեւ վերին Նաւթլուղում ե-

մար քաղաքի գերեզմանատան չիբիները: Վերին ծայրում, մի հին, երկարակամի շինութեան մէջ, ուր գտնվում են բացառապէս իշխանազն մարդկանց մարմիններ (15-րդ դարուց սկսած), դրված էին և Գեօթիկ-Շիլլերի արձանները: Պատշաճութեամբ Գեօթիկը տարած մեզ ներքնայարկը և ցոյց տուեց բաղնիքի արկղած անպանների մէջ՝ Գեօթիկ և Շիլլերի տապանները, միմեանց մօտ դրած, որոնց վրա բաղնիքի պատկեր են դարձած: Գեօթիկ տապանի վերին մասում՝ գլխի մօտ, արկղի մէջ դրված է մի մեծ ոսկեայ պատկ (Պաշտօնի), իսկ Շիլլերի նշն տեղում, մի արծաթեայ պատկ (Համարուղի):

Գերեզմանատանից հեռանալով, դիմեցինք դէպի Վայմարի հիւանդոց գրադարանը, ուր Գեօթիկ երկար տարիներ շարունակ ծառայել է, որպէս գրադարանագետ: Այդտեղ ևս բաղնիքի արկղի վերին մասում՝ գլխի մօտ, արկղի մէջ դրված է մի մեծ ոսկեայ պատկ (Պաշտօնի), իսկ Շիլլերի նշն տեղում, մի արծաթեայ պատկ (Համարուղի):

Վերջապէս այցելեցինք Գեօթիկ ընդարձակ պարտէզը, իր անկողնի, փոխած Վայմարի հիւանդանոցի մասում, ուր Գեօթիկ ընկալում և զբաղվում էր ամառային մեծ մասը: Տնակը բաւական անշուք է, բաղկացած մի ջանքի մերկ սենեակներից: Գետերի վրա կախված են մեծադիր նկարներ, ի միջի այլոց և Հոմերի հակայական նկարը, վերջում Գեօթիկ ժամանակից, որ բերել էր իր հետ Բալթիայից: Գողգարի զանազան անկողիններում գտնված նոսաբանները իրանց դարաւոր հնութեամբ վկայում են լուսնային այն անցեալը, որ այսօր փառանկ ու աննշան րօպէներն մի մեծ ծագող շրջան հիւսեց:

Այս այն բոլոր արժանայիշատակ հիւանդոց վայրերը, որոնք Թիֆլիսից մեծ դժուրութեան մայրաքաղաքի պատուաւոր զարդն են կազմում: Դրանք են, որ ձգում, բերում են

դժոժ շրանցը մէկ և կէս վերառ հեռու է նըրանցից, և այդ պատճառով նրանք չեն կարող օգտվել նրանից և ստիպված են Գուգի կեղտոտ շուրը խմել:

Կերից «Новости» լրագրին հետադրում են, որ քաղաքագետ հրատարակեց հետեւալը. «Նկատել տեսնալով քաղաքի մէջ օկուպացիաների թիւնները, որ այդպիսի անկարգութիւնները ճնշելու համար զօրքեր են կանչված և եթէ շարունակվեն անկարգութիւնները և գիմարութիւն ցոյց տրվի, զօրքերը զենք կը գործադրեն»:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անցեալ օրվայ նիստի մէջ քննվում էր Թիֆլիսի քաղաքային զինուորագրական տեսանի նախագահի գեղեցումը, որի մէջ նա վարչութեան ուշադրութիւնն է դարձնում այն բանի վրա, որ զինուորագրական տեսանի ամբողջ կազմը դատի է ենթարկված մի ջանքի զանապետութիւնների համար, որոնք տեղի են ունեցել ատեանի դիւանատան օյժերի և միջոցների սահմանափակ լինելու պատճառով, որ ատեանի նախագահը յանձին քաղաքագլխի, պատուաւոր նաւաւ է գործի պղծ և կանոնաւոր ընթացքի համար, որի պատճառով նա ստիպված է լինում աւելի շատ ժամանակ նուիրել ատեանի գործերին ի վնաս քաղաքային գործերի: Ի նկատի ունենալով այդ, նա խնդրում է մեծացնել զինուորագրական տեսանի պահպանութեան մէջ տարեկան 420 ռ.: Ատեանի գործաւարին նշանակել, բացի զանապետից նրան տրվող 1000 ռուբլուց, էլի 600 ռ.: պահպանել երկու թարգմաններից մէկի պաշտօնը, զենքով նրա վրա՝ ինչպիսիք օգնականի պաշտօնը, 900 ռ.: ռոճիկով տարեկան և այլն: Գլխից միջոց գեղեցումը, քաղաքային վարչութիւնը հաւատարմութիւն տուեց, որպէսզի գեղեցումը Գիւնանական յանձնաժողովի ընտելութեանը առաջարկելուց յետոյ ներկայացնել դումայի հաստատութեանը աշխատ նիւտերից մէկում:

«Тифл. Листок» լրագրին հաղորդում են, որ Կովկասեան մուզէյի գիրեկտորի պաշտօնը յանձնելու հարցը ժողովրդական լուսաւորութեան միմիտոր յանձնել է գիտութիւնների Ակադեմիայի քննութեան: Այդ պաշտօնի թեկնածուները համարվում են յայտնի ճանապարհորդ Գրիմ-Գրիմսոյ և Բոմարտոր Կապիտան: Այս օրերս, տեղական լրագրի խօսքով, Նո-

Գերմանիայի և Եւրոպայի հետաւոր ծաշորից քաղաքային այցելուների գիտելու հալայ տիտանների վերջին փշաւները: «Շիլլերի թաղաւորը,—ասաց մեզ գրադարանի պահապանը,—մի անգամ իր այցելութեան ժամանակ տեսել է ի միջի այլոց. «Վայմար եկողը եթէ չայցելէ Գեօթիկ հաւանդ վայրերը, նշալկուում է նա Վէյմար չէ տեսել»:

Մնայում ևս բանաստեղծ զոյգը, մասնաւոր Շիլլերը տարիներ շարունակ ապրել են Այդտեղի համալսարանում բաւական ժամանակ զառապանել է Շիլլերը, որպէս զօցեան փիլիսոփայական բարոյագիտութեան Շիլլերը ունի Մնայի մօտ մի մեծ պարտէզ, իր անկողնի (այժմ տաւը չէ պահպանվում որպէս հնութիւն, այլ ընտելվում են ուրիշները): Գարտեղի մի անկողնում տեսնեց Շիլլերի կիսարձանը, իսկ տանից քիչ հեռու մի նստարան, տառով գրած քաղաքի սեղան, այն ժամանակից մնացած: Նստարանի մօտ փորագրված են հետեւալ տողերը. «Hier hat Schiller gewohnt. An diesem alten Steintisch haben wir oft gegessen und manches gute und grosse Wort mit einander gewechselt. Goethe. Gespräch mit Eckermann. (Այստեղ ապրել է Շիլլերը: Այս քարե սեղանի մօտ նստել ենք մենք յաճախ և քանի մի լաւ ու մեծ խօսքեր փոխանակել միմեանց հետ): Գեօթիկ: Պատկերներ Շիլլերի մէջ, 1827 թ.):

Մնայում մօտ քան րօպէ հետաւորութեան վրա (երկաթուղու), Դորնբուրգ կոչված փողերի գեղեցեալաւոր մօտ, մի վերին աստիճանի գեղեցիկ լեռնաման բարձրութեան վրա գտնվում է Գեօթիկ ամրոցը՝ մի շինութիւն: Մնացած միջին դարից, իսկ նրանից մի ջանք քալ հեռաւորութեան վրա՝ մեծ գուլճի ամրոցը: Ամրոցների շուրջը, հեռու տարածութեան վրա, փոխված են գեղանի մարդեր՝ ցանած հաղարկանք, անուշահոտ բոյսերով: Գեօթիկ, աշխարհի այդ մեծ մարդը,—ասաց պա-

վօրսիսի է ժամանելու հաղորդակցութեան ճանապարհների միմիտոր իշխան Մ. Ի. Քիլիզով: Դր քանի անձանց ուղեկցութեամբ, Այդտեղից միմիտոր աւաւօրեկով կերթայ մինչև Սուխուտ:

Նօվօրօսիսից «Нов. Время» լրագրին հետադրում են. «Օգոստոսի 15-ին յայտարարվեց զատմութիւն այն գործի, որով Սօչիի գիւղացիները մեղադրվում էին Սօչիի բանաւ քաղաքանդ անելու և օտարական սպանելու համար, այս տարվայ մարտին: Պրօկուրօրը հրաժարվեց մէկին մեղադրելուց, մնացած եօթին մեղադրեց թոյլ: Դատարանը բոլորին էլ մեղաւոր համարեց, դատապարտելով նրանց բերդարգելութեան մէկից մինչև երկու տարի»:

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 18-ին կայացաւ պ. Վրոյրի երրորդ ներկայացումը տեղական սիրողների մասնակցութեամբ: Պաղացվեց «Նոր Դիօգէն» և «Սեի տեղ սպիտակ պիւսեները: Պաղամիջոցներում նուագում էր երիտասարդներից կազմված երաժշտական խումբը՝ ղեկավարութեամբ պ. Ալաւ Մաղաւանան: Կանգնակալները, որոնք բռնած էին ընդ ընտել գահի թոյլ տեղերը, վերին առտիճանի դուռ և ուրախ տրամադրութեան տակ հետադարձ գահիճեց»:

ԴԻԼԻՉԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Երջիկ կաթնարանը, որ գնացել էր Գօգօ-Փիլիսոյ գիւղի սրտանդերը և այդ գործում էր, դադարեցեց այնտեղ իր գործունէութիւնը փոթորիկ պատճառով. որ տեղի ունեցաւ օգոստոսի 18-ի գիշերը, սկսած կէս գիշերից փոքր ընդմիջումներով, մինչև առաւօտեան 5 ժամը: Սաստիկ ցրտեց. ջերմաչափը իջաւ մինչև 20-ի. առաւօտեան ձիւն եկաւ: Տեղացիներից երկու հոգի՝ Տիգրան Բաղալիան և Աստուածատուր Ալիխանան, շարունակ սարսափ էին և կարողացան սովորել սեղաբաւոր բանեցնել և խնդի հարելը: Սրանք մտադիր են անպատճառ դարնալից սեղաբաւոր ունենալ»:

ՄՕՁԴՕԿԻՑ մեզ գրում են. «Մեզ մօտ են Զարիֆեան ամուսինները և Ոսկանան, օգոստոսի 17-ին տուին իրանց առաջին ներկայացումը: Պաղացին առանց յուշարարի «Հիւր», «Ալաւ և Սաւ» ու մի անունում վօրվի: Ներկայացումը շատ լաւ անցաւ: Ձը նայած որ օտանալական ժամանակ էր, օսակայն ժողովրդի թիւը բաւարար էր: Միայն մի բան շատ ցուալ է, որ սովորական դահլիճի համար առում էին 10 ռուբլի, իսկ այս անգամ գերեկ-

լատական ծերունի պարտիզանը ոգևորված տեսնով.—օրհաւար էր գեղեցիկ բուսականութեան Մարգերի այս օրտեսով զառաւորութեանը մեծ մասամբ մնացած է: Դեռ նրա ժամանակից Նա ինքը հեղում, խնամում էր մեծ օրով:

Գեօթիկ ամրոցի դռան վրա, 1609 թ. լաւաներին փորագրվել է հետեւալ տողերը. «Gaudeat ingredients, laetetur et aede recedens, His, qui praetereunt, det bona cuncta deus»: Այդ տողերը թարգմանել է Գեօթիկ այսպէս. «Աւրախ ու դուարձ մտնում եմ ես ներս և կրկին հեռանում քեզից: Որպէս թափառական գնում ես դու հեռու, Աստուած օրհնէ ջո ուղին»: Մտնում ենք ամրոցի ներքո: Դա բաղնիքի սենեակներից բաղկացած մի շինութիւն է, բաւական հարուստ կան կարապետով: Պատկերներ, ժողովածուներ տեսնեց այնտեղ մեծ ջանակով: «Այստեղ, այս սենեակում,—ասաց պալատական պարտիզանը, ցոյց տալով Գեօթիկ կարիքները—գրել է Գեօթիկ «Ճանաչութիւն» մի մասը և «Թիֆլիսի» նա ամառվայ մեծ մասը ապրում էր այս գեղեցեալաւոր վայրում: Գեօթիկ ամրոցի պատուհաններից հեռու դիտողը զմայլվում, հիանում է վերջին ծայր: Այդ սեղանի բարձրութիւնից ներքո, հարթ տարածութեան վրա, ընկած է Կոնստանդին կոչված գիւղը, իսկ նրա մօտով խաղաղ ու անաղմուկ հոսում է Ջաւէ գետը՝ պտուտաւոր ճաւապարով:

Այդ հիւանդանոց ընտելութեան, հովանուն գեփուրի կիսաւարար շրջապատի մէջ է լարել մեծ բանաստեղծը իր անմահ մուսային և արտադրել այնպիսի օրհեղբանահայկ երկեր, որոնք ամբողջ աշխարհից հմայված փայփայանքի մէջ ապրել են, ապրում են և դեռ կապրեն շատ ու շատ դարեր:

Բ. Իշխանեան

ԵՆ Ս



տարբերակները է, որ 25 բուրձի տակն տանն  
ներկայացուցանեց, որը շատ շատ է համեմա-  
տելով արդիւնքի հետ: Պետք է մի քանի ներ-  
կայացուցանել տալուց յետոյ այստեղից մեկ-  
նելու է Ղալաթ:

ԿԱՐՍԻՑ մեզ հաղորդում են. «Օգոստոսի  
18-ի գիշերը սարսափելի փոթորիկ բարձրա-  
ցաւ, որին յաջորդեց կարկուտ և ձիւնախառն  
անձրև, քաղաքի շրջակայ բարձրութիւնները  
ծածկված են ձիւնով և չը նայելով անամպ  
երկնքին, կատարեալ ցուրտ է»:

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 15-ին,  
սիրողների մասնակցութեամբ, Ն. Պանդարե-  
րեանի դաշինքով խաղաղօգնական «Պրիմա»  
հանրաժողովի և «Արմ» վարչակազմի անդամները  
Երևան պիտակներ և խաղաղօգնական բաւական  
աջող շնորհիւ այն բանի, որ սիրողները ոչինչ  
չէին խնայել բարեխղճաբար վերաբերվելու  
գործին: Գաղտնի խաղին, պէտք է ասել, որ  
այդ երեկոյ սիրողները իրանց խաղով մի քա-  
նի անգամ բարձր էին կանգնած, քան զգուշ-  
ղան անկող դերասանները: Երբեք ասելի շուտ  
ստեղծեցին են հասարակութիւնը թատերից,  
քան զբաւուրդ գէպի նա: Մնում է ցանկալ, որ  
այդպիսի սիրողները՝ յաճախ ցոյց տան իրանց  
շնորհք և միանգամայն ազատեն մեզ վերոյի-  
շուալ գործառնանքից: Այդ երեկոյ անգամ  
կեթիւնը լցրել էր դաշինքի անդամները:  
Օգոստոսի 12-ին, դարձեալ նախաձեռնու-  
թեամբ օր. Գրաբի, կայացաւ «մանկական  
տան», որը ասելի անառնող էր, քան յուշի-  
29-ին կայացածը: Քաղաքին «Անանու» կա-  
ռուկ: Հասարակութիւնն էլ թիչ էր հաւաքվել:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱՅԻՆՆԵՐԻՆ

Իտալիայի միջազգայնագիտ. — Ինչպէս երևում  
է, մակեդոնացիների հերոսական կռիւն, երկրի  
անտանելի վիճակը և եւրոպական շահերին  
վնասող վերջին փորձերը համապատասխան  
կան հետեւեցնել են ապագայում Այսպէս օրի-  
նակ, «Informations»-ի ասելով, իտալական կա-  
ռավարութիւնը անցեալ շաբաթ Ռուսաստան-  
ինչ ու Աւստրո-Ունգարիային անկախ մի յայ-  
տագիր է ներկայացրել Բ. Դրանը և կարող  
պահանջներ արել:

Այդ յայտագիր մէջ Իտալիան յայտնում է  
այն կարծիքը, թէ առանց էական արեւմտական  
բարենորոգումների այլ ևս անհնարին է խա-  
ղաղեցնել Մակեդոնիան, այժմ արդէն ստե-  
ղծանի խոստացած բարենորոգումներն էլ բա-  
ւական չեն: Դրանից յետոյ յայտագիրն աշխա-  
տում է համոզել, թէ թիւրքերն ոչինչ չի կոր-  
ցնէ, եթէ Մակեդոնիային ինքնավարութիւն  
տալ...

Այդ մի և նոյն միտքը իտալական մինիստր  
նախագահ Յաննաքիլին նախօրէ յայտնել էր  
Թիւրքիայի դեսպան Ռէյի բէին: Վերջինս  
պատասխանել էր, թէ Թիւրքիան համաձայնե-  
լով հրէտէ կղզու ինքնավարութեանը, վերջնա-  
կանապէս կորցրեց այդ կղզին, ուստի այժմ  
անկարող է նոյնանման սխալ գործել Մակեդո-  
նիայի վերաբերմամբ: Այդ առարկութեանը  
Յաննաքիլին կտրական կերպով պատասխանում  
է, թէ Իտալիան երաշխաւորում է, որ ինքնա-  
վար Մակեդոնիան կը մնայ սուլթանի գերիշ-  
խատութեան տակ և երբեք այս կամ այն պե-  
տութեան հետ չի միացվի:

Արդեօք, Իտալիայի այդպիսի միջամտու-  
թիւնը ունենալու է մի որ և է դրական հե-  
տեւանք: Դեռ յայտնի չէ:

Համեմատելով ապագայութիւնը. — Ինչպէս յայտ-  
նի է, մակեդոնական յեղափոխական մարմինը  
երկու տարբեր կուսակցութիւնների էր բա-  
ժանված, որոնք մի ժամանակ տաք պայքար  
էին մղում իրանց դէմ ընդհանուր ծրագրի ու  
գործունէութեան տակտիկայի վերաբերմամբ:  
Այդ պայքարը բնականաբար ջլատում էր յե-  
ղափոխական ոյժերը և նուազեցնում նրանց  
նշանակութիւնը: Բայց այժմ, երբ ամբողջ եր-  
կիրը համընդ է ծածկված, երբ մակեդոնացի-  
ների համար «Երկու»-ը լինելու անց է զոր-  
ված և այդ հարցը իր ճշմարտամի մէջն է մտել,  
այլ ևս կուսակցական պայքարի մասին խօսե-  
լուքով չի կարող լինել: Մակեդոնական երկու  
կուսակցութիւններն էլ հրապարակ են հանել  
իրանց ամբողջ ոյժը և համերայն ջանքերով  
աշխատում են փրկել թշուառ հայրենիքը: Հա-  
րաւում Սարաֆովն է գործում իր հազարաւոր  
ընկերներով, իսկ հիւսիսային գաւառներում

դիւղապետ Եանկովի և Յոնկովի կողմնակիցները  
Եւ. աղապիտով համերայն ապստամբութիւնը մի  
ծանր գրութիւն է առաջադրել Թիւրքիայի հա-  
մար, անվերջ հարուածներ հասցնելով նրա  
զօրքերին:

Սակայն այդքանը դեռ բաւական չը համարե-  
լով, ապստամբները աշխատում են մահմեդա-  
կան ազգաբնակչութեանն էլ իրանց կողմը գրա-  
ւել: Նրանց հետ էլ համերայնութիւն հաստա-  
տել: Այսպէս օրինակ, մօտ օրերս Բօրն Սա-  
րաֆովը մի առանձին շրջաբնական նամակ է  
ուղարկել Թիւրք բէյերին, որի մէջ ասված է.

«Ես բողոքում եմ ձեր մեղադրանքները  
դէմ, որովհետեւ չեմ ճշտում գիւղացիներին,  
չեմ թալանում գիւղերը, չեմ հրդեհում նրանց  
եւս հիմքից քարոտեցնում եմ անու միտքն ձեր  
բարձր տները, որոնք մի տեսակ նշանացոյց են  
իշխանութեան, հպատակութեան ու սարկու-  
թեան»:

Բայց վայ այն գիւղին, որը զէնք էր բարձ-  
րացնէ իմ դէմ. ես կը ոչնչացնեմ նրան, որով-  
հետեւ նա անհարկ է մի այն ազատութեանը, որ  
բաժնու է մի տալ նրան:

Բացի դրանից ապստամբների կենտրոնական  
կոմիտեք մի ուրիշ շրջաբնական նամակ է  
ուղարկել մահմեդականներին, որով առում է.

«Աղբիւսնայի և Մակեդոնիայի ապստամ-  
բութեան կենտրոնական կոմիտեքն որոշել է  
կաւել յանուն ազատութեան թէ քրիստոնե-  
ների և թէ մահմեդականների: Ազատութիւն  
ներկայ անտանելի թէժմից: Կոմիտեք արդէն  
սկսում է և կ'սկսեն, իր պարագը կատարե-  
լով, յայտնում է մահմեդական ազգաբնակչու-  
թեան ներկայացուցիչներին, որպէս զի նրանք  
համոզեն իրանց գաւառակից եղբայրներին  
թշնամաբար չը վերաբերվել դէպի ապստամ-  
բութիւնը, որովհետեւ ապստամբները մտադիր  
չեն անհնազանդել Թիւրք խաղաղ ազգաբնա-  
կութեանը, եթէ նա չարաբարութիւն չը կա-  
տարէ և յեղափոխական շարժմանը չը դիմադրէ:

Հաղորդելով այդ ամենը, յանձնարարում ենք  
ձեզ յայտնել բոլոր մահմեդականներին, որ  
սկսված կռիւն վերջնաւորուց յետոյ ով որ մնա  
մեզ հետ ապրելու, նա քրիստոնեաների հետ  
համահաւասար պիտի վայելէ ազատութեան բո-  
լոր արդիւնքները:

Այդ շրջաբնական տակ ստորագրել են Դա-  
միան Գրեւելը և Բօրն Սարաֆովը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԻՆ

Մօնաստիրում հիմնված է այսպէս անու-  
նված խոտն դառարան, որը կը դառնէ գերի-  
վերջած ապստամբներին: Դառարանը բաղ-  
կացած է մէկ հայրից, երկու յոյնից և չորս  
թիւրքերից:

Ընդունելով ուսուցիչների պատգամաւ-  
րութիւնը, սերբիական Պետր Թագաւորն ա-  
սաց, որ Սերբիան զինուորովում է յանձնա-  
դէպ, ի նկատի ունենալով ապստամբութիւնը  
հարկան թիւրքական նահանգներում, որպէս  
զի յանկարծ անպատրաստ չը գտնվի սերբ  
ծաղավորողը: Բայց նախ քան գործունէայ  
մասնակցութիւն ընդունելը պատերազմի մէջ,  
Սերբիան իր ձեռքից եկած ամեն միջոց գործ  
կը դնէ խաղաղ ելքը ապահովելու համար:

Ապստամբները յարձակում գործեցին Լե-  
րին քաղաքի վրա, բայց անաղղ: Նրանց ա-  
նողից միայն հրդեհեց քաղաքի թիւրքական  
թաղը: Բայց քաղաքը ամեն կողմից շրջապատված  
է թիւրքաց զօրքերով: Զեպանեան իրան ստա-  
րոտում, համանուն գիւղում, ապստամբները  
ջարդեցին և բնակիչ արին թիւրքաց զօրքի  
մի բառալիւն:

Սօֆիայի «Вечерняя Почта» լրագրի Կ.  
Պօլի թղթակիցը հաղորդում է, թէ հիւսկա-  
տական վերջին գեղարարականները Ռիւսի-  
երեւում է, որ բացվել է դաւադրութիւն ուս-  
սաց և աւստրո-ունգարական հիւսկատոնների և  
Բիտոյի բոլորական անտարական գործակա-  
լի կենտրոնը դէմ Դաւադրութեան մասնակցե-  
րից բացառապէս զինուորական օֆիցերներ  
և զինուորներ են: Եւրոպական հիւսկատոնների  
կենտրոնը Բիտոյում վառնի մէջ է: Երբ հիւ-  
սկատոնները գործով զնում են մի որ և է  
տեղ, նրանք բէյովիւներ են վերցնում իրանց  
հետ, իսկ նրանց ուղեկցող կաւառները զինա-  
ւորված են հրացաններով և իրաւունք ունեն  
հրացան արձակել ամեն մէկի վրա, ով կը հա-  
մարձակվի մօտենալ հիւսկատոնին: Հիւսկատո-  
նները իրանց կենտրոն յատուկ երաշխաւորու-  
թիւն պահանջեցին թիւրքաց կառավարութիւ-  
նից:

Աղբիւսնայից եկողները պատմում են  
քրիստոնեաների սարսափելի կոտորածի մա-  
սին, որ տեղի է ունեցել այնտեղ օգոստոսի  
11-ին և նախընթաց օրը: Հիւսկատոնները ե-  
ռոնցուն բողոք յայտնեցին վայրին, բայց նա  
պատասխանեց, թէ ինքն անկարող է զսպել  
մահմեդական ազգաբնակչութեան ֆանատիկու-  
տեթիւնը: Պատմում են, որ աշատուժ ապս-  
տամբները յարձակում գործեցին պահպան

զինուորների վրա քաղաքի շրջակայներում:  
Թիւրքերը նրանց վրա կրակ բաց արին թիւր-  
քութիւններից: Այդ բանը սարսափ ապրածեց քա-  
ղաքի մէջ, և մահմեդականները յարձակվեցին  
քրիստոնեաների վրա: Ինչպէս հանդէպ պարս-  
կոյ Ուրդաս մեծ գիւղը կրակի ձաւակ դար-  
ձաւ: Բաղաւաղին տեսնը օդն է թոցրած: Օգ-  
ոստութեան ուղարկված թիւրքաց զօրաբաժինը  
թակարորդ մէջ ընկաւ և օրի անվից:

«С. Петерб. Вѣд.» լրագրից ասում է, որ  
ամբողջ հարաւային-արեւմտական մասում  
զայրոյթով է խոտում յոյների ամօթայի ըն-  
թացի մասին Թիւրքիայում, որոնք իրանց  
հիւսկատոններին, միտքաօլիսներին և քանաչա-  
նների առաջնորդութեամբ ամբողջապէս անցել  
են թիւրքերի կողմը և իրանց սուտ մասնու-  
թիւններով մեծ չարիք են պատճառում մակե-  
դոնական քրիստոնեաներին: Տեսնելով յոյների  
այդպիսի ընթացքը, բոլորական ապստամբ-  
ները ասելի խոտութեամբ են վարվում նրանց  
հետ, քան թիւրքները հետ: Բէյրադի «Շաւա-  
պա» լրագրից հաղորդում է, որ Կոստուր քա-  
ղաքի հրդեհները պատգամաւորութիւն ուղար-  
կեցին տեղական զայմագամի մօտ, ինչպիսի  
զէնք տալ իրանց, որպէս զի իրանց կարողա-  
նան թիւրքերի հետ միասին հաւանք ապս-  
տամբներին Գայրազում, չը նայելով որ ինքը  
թիւրք է, այն աստիճան վերջով յոյների  
այդ վարմունքից, որ զուրս արեց նրանց, ա-  
նելով. «Փաղաչանի գործը ինքը կարող է ընկ-  
նել ապստամբներին և կարիք չունի յոյների  
օգնութեան»:

Սթէնբից հաղորդում են լուր, որ իբր թէ  
Թիւրքիայի և Յունաստանի մէջ կապված է  
դաշնակցութիւն: Պատերազմի դէպքում ցամա-  
քային երկու զօրքերի հրամանատարութիւնը  
կը պատկանէ Թիւրքիային, իսկ նաւատարմի  
հրամանատարութիւնը — Յունաստանին:

Հայ վաճառական Սարգիս Թերզեան, ինչ-  
պէս հաղորդում է «Djibouti» լրագրից, արե-  
սինական Նեգու Մէնիլիցի արտօնագիր  
ստացաւ փամփուլաների գործարար կառու-  
ցանքում համար Արեւմտեան Այգ մի և  
նոյն վաճառականը թոյլութիւն է ստացել  
Վրաստանում չինուր համար հանքային աղ-  
բիւրների վրա, Արեւմտեան մայրաքաղաք Ա-  
գրի-Արեւմտ:

Գերմանական «Vorwärts» լրագրից իր  
վերջին համարում գետնից է հանել օտար  
դեմոկրատիական կուսակցութեան գրամատկի  
և մօտուլի մօտին: «Vorwärts»-ի բաժանորդների  
թիւր ներկայ տարեկանում հասել է 78,500-ի,  
իսկ եկամուտը — 72,000 մարկի: Կուսակցու-  
թեան շաբաթաթիւթերն էլ բաւական առաջա-  
դիմ են: «Gleichheits» զէֆիցիտը պակասել  
է մինչև 3000 մարկ, իսկ «Neue Zeit»-ի զե-  
ֆիցիտը 10,000 մարկից հասել է 7,000-ի:  
Սոցիալ-դեմոկրատների զանգուշական թիւթը  
«Der Wahre Jakob»-ը գուտ արդիւնք է տուել  
24,000 մարկ: Բացի այդ բոլորից գրամաճա-  
ռութիւնից գուտ օգուտ է սպասվում 250,000  
մարկի: Կուսակցութեան դրամարկը մտել է  
635,000 մարկ — 290,000 մարկով անցեալ տա-  
րեկից ասելի: Դրա հետ միասին ասելի են  
և ծախսերը: Կուսակցութիւնը ըստխառն  
ընտրութիւնների համար ծախսել է 282,000  
մարկ, այսինքն 79,000 մարկ ասելի, քան նա-  
խորդ 1898 թուի ընտրութիւնների ծախսա-  
կերպում: Դաճաւարտում դեռ մնում է 81,000  
մարկ:

ՄԵՍԿԻ ՀՆՈՒՊԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՆ ԳՈՐԾԱՅԱԼՈՒԹԻՒՆԵՐ

ԲԵԼՈՍՏԻՆ Մի անայտ չարագործ տարձա-  
նակից երկու անգամ զնդակ արձակեց հրդե-  
հից Ուսարադաճող ոտտիկանապետ Մառնիկի  
վրա վնասիրանեցել անվնաս մնաց, իսկ կա-  
ռուպանը լուրջ կերպով վրաւարված է:

ԵՆԱՏԵՐՆՈՒՄԱՎ, Բացվեց գաւառական,  
հանքագործական և գործարանական բժիշկնե-  
րի համագործը:

ՍՕՅԻՆԱ Մօնաստիրի վիլայէթի ապստամբ-  
ները, որ գրաւել էին գիւղեր ու տաւաններ,  
բոլոր տեղերից հեռացան: Երբ թիւրքերն ու  
աւրանացիները մի քանի տեղերում թալանը  
վերջացրին, վայրն ապստամբութիւնը վերա-  
դաճ յայտարարեց: Բայց իսկապէս ապստամբ-  
ները դեռ կը մնան գիւղերում: Կրուշեվոյ  
յոյները և կուսակցականները տեղական հիւսկա-  
տոնի ներկայացրին մի երկար յիշատակագիր,  
որի մէջ ասալ է բերված թիւրքերի ու ալ-  
բանացիների կատարած մի ամբողջ շարք  
ապստամբութիւններ, թալանումներ, զազանու-  
թիւններ ու բռնութիւններ: Բայց քաղաքը գրա-  
ւելուց յետոյ հինգ օր չարունակ ամեն  
կնչ թոյլարարված էր: Դրանից յետոյ ե-  
կաւ Բախտար փաշան: Վնասը հասնում  
է հարիւր միլիոն Քրանկի: Դիւրա կա-  
զայի բոլոր գիւղերը այրված են: Ալբանացի-  
ները թալանում են, այրում են: Մի քանի  
թիւրքեր ստում են, որ օգոստոսի 19-ին  
սուլթանի զանակաւորութեան տարերաբար օրը  
պէտք է նոր ապստամբութիւն ընկվէր Սարու-

միցի լեռներում: Յօնկովի առաջնորդութեամբ,  
Բանկուում Եանկովի և Մալեօօլում Արե-  
ւելեան երկաթուղիների զիւրկիցան հաղոր-  
դում է, որ «orient-express»-ը մինչև Կ. Պո-  
լիս չի գնաց, այլ կանգ հանի Սօֆիայում:

ԲԵԼԳԻՄԱՆ, Հին Սերբիայում օ. Պրիստին  
վանքը թալանելու մասին լուրը ճիշդ չէ:

ՊԱՐԻՉ, Զինուորական մինիստրի, գնեալ  
նահանգապետ Ժօնարի և Բուրժէի ներկայու-  
թեամբ փորձի ենթարկեցին կապիտան Տուր-  
նիօ հնարած 340 միլիմետրանոց թնդանօթը  
և կապիտան Դիւկիւնի հնարած 68 միլիմետ-  
րանոց թնդանօթը: Հետեւեցնելով միանգա-  
մայն բաւարար էին Իբրե պատգամաւոր, Ժօ-  
նարը առաջարկեց արեց պատգամաւոր-  
ներ ժողովում, որպէս զի անհրաժեշտ փո-  
խառութիւն յատկացնեն Ալթրի զօրքերը  
Տուրնի թնդանօթներով զինելու համար:

Կ. ՊՈԼԻՍ, Բ. Դուրը նախազգուշացրեց քա-  
ղաքական ներկայացուցիչներին, թէ կարող է  
արձակման փորձ կատարվել օտարերկրացի  
զեւպանաւորների և հիւսկատոնարանների վրա,  
ուստի անհրաժեշտ է ուժեղացնել պահպանու-  
թիւնը: Այդպիսի պահպանութիւնը իրագործե-  
լու է օտարկանութիւնը, ժանդարմերին, նաև  
պահպանաւորի զինամթերը և ուրիշ միջոց-  
ներով:

ԱՂԻՍԱՆՈՊՈԼ, Բաղարական եղիկապետի  
բնակարանում է բաղարական գիւմաղիայում  
անային խուզարկութիւններ կատարվեցին, ո-  
րոնք ոչ մի հետեւանք չը հաջորին: Ըստ երե-  
ւոյթի իշխանութիւնը զինում է մակեդոնա-  
կան օսանականից գիւղական ազգաբնակու-  
թեանը ինքնապաշտպանութեան համար:

ԲԵՐԻՍՍԵՆ, Պրից Ալբերտ բաց արեց ժո-  
ղովրդական առողջապահութեան միջազգային  
ցուցահանդէսը և համագումարը:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, Օգոստոսի 20-ին, ցերեկվայ  
ժամը 3-ին Քաղաքի կայսրը, Քաղաքի կայ-  
սրութիւնը Մարիա Յեզոբովնան և Ալեքսանդ-  
րա Յեզոբովնա Օգոստոսի օգնականների հետ,  
Մեծ Իշխանի Օրդա Ալեքսանդրովնա և Մեծ  
Իշխան Ալեքսէ Ալեքսանդրովի «Штабдарт»  
և «Подарная Звезда» նաւերով ճանապարհ  
ընկան դէպի Լիբաւա:

21 օգոստոսի  
ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, Նորին Կայսերական Բարձ-  
րութիւն Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայեւիչի  
առողջական գրութեան մէջ մի փոքր բարու-  
թում է նկատվում, շարժական խանդարում-  
ները ասելի թոյլ են, անործակը և քունը բա-  
ւարար են տաքութիւնը բնական է:

Կ. ՊՈԼԻՍ, «Վաթակապու» շոգնաւոր վրա  
պայթիւնի պատճառով ընդամենը ուղանվեցին  
29 հոգի:

ՎԻԵՆՆԱ, Յրանց-Յովսէփ կայսրը և անգ-  
լիական թագաւորը ներկայ էին ներկայացման  
Հօֆթուրդեան թատրոնում: Ներկայացումից  
յետոյ թագաւորը ժօկէ-կուրուսն էր:

ԱԹԵՆԱ, Ս. Գէորգի հիւանդանոցը բերված  
է մի նաւատուր, որը ժանտախտի կասկածելի  
նշաններ է ցոյց տալիս: Նաւատուրն Ներկայու-  
մից եկած նաւի մարդկանցից է Զեօք են  
անված անհրաժեշտ միջոցներ: Նաւը կարան-  
տին է ենթարկված:

ԲՈՒՂԱՊԵՏ, Ունգարական ծովային ընկե-  
րութեան «Վաթակապու» նաւի վրա պայթիւն տե-  
ղի ունեցաւ բաղարական ափ — Բուրգասի  
մօտ: Պատճառը յայտնի չէ: Նաւը այրվեց, Կա-  
պիտանը մեռած է գտնված:

Կ. ՊՈԼԻՍ, Անցեալ շաբաթի վերջից սկսվե-  
ցին ասելի լայն զինուորական գործադրութիւն-  
ներ չորս գլխաւոր կենտրոնական կէտերը  
Նեպիոկ, Վաթակապու, Գերիստիլեք բար-  
ձունքները և Սիւնկիւր ապստամբներից մազ-  
րելու համար: Նեպիոկի քիչ ժամանակ առաջ  
գրաւել էին ապստամբները և ոչնչացրել տե-  
ղական պահակազօրքը, որ 100 հոգուց էր  
բաղկացած: Այժմ այդտեղ ուղարկված 4 բա-  
տալիօն և կէս թնդանօթաւոր Յիօրիցի:  
Կատարի կուրց յետոյ Նեպիոկը անվից: Դէպի  
Վաթակապու գնացել էին 6 բաւալիօն  
Կատարից: Վաթակապուի ներքեւում ըն-<



